Iets over onze Beschaving

De sporen van den oorlog in Oost-Pruisen: Een straat in het geheel verwoeste Soldau.

Reeds op de lagere school hebben we geleerd, dat de volkeren der aarde in twee groote groepen verdeeld worden, n.l. in beschaafden en onbeschaafden. Dat wij, het blanke menschenras, tot de eersten behooren, heeft men er ons nooit bijgezegd; dat was ook niet noodig, het sprak vanzelf. Wie zou het in 't hoofd durven krijgen te twijfelen aan onze beschaving, een beschaving waar we even trotsch op zijn als op de lange reeks van „bekende" voorouders, ons Zondagsch costuum of onze zware gouden horlogeketting? Neen, het is wel heel zeker, dat *wij* beschaafd zijn. Het getuigt wel van een zekere verwaandheid te durven zeggen, dat men leeft naar en zich in het bezit weet van de norm, waaraan men de ontwikkeling van den geest en de daarmede gepaard gaande verfijning van de zeden (want dát is toch beschaving!) kan afmeten en zeggen: zóó is het goed, al het andere is onbeschaafd.

Maar als die verwaandheid nu het ergste was, à la bonne heure, het zou niet zoo erg zijn; een beschaafd mensch vergeeft men gaarne een kleine fout. Hij heeft immers zoovele goede eigenschappen! Een andere, of beter gezegd *de* kwestie is echter: zijn we in werkelijkheid beschaafd, handelen en leven we volgens den maatstaf waarmee wij „beschaving" meten? Zie, het is niet voldoende, wanneer wij weten wat er in een handboek der étiquette staat en dat we *zeggen* kunnen: „die mensch kent geen manieren en wij wel"; men moet er in een gezelschap naar handelen. Anders zijn en blijven we toch lompe vlegels! Zoo is het ook niet voldoende, dat wij „beschavingsgeschiedenissen" schrijven en prat gaan op de kennis, die anderen vóór ons vergaard hebben, en die nu, in boeken gecondenseerd, voor ons ligt, zoodat we het maar te lezen hebben, om het óók te weten! En het is ook niet voldoende, dat wij de onbeschaafde volkeren beneden ons achten. Dat is nog geen beschaving! Eerst wanneer al onze daden, ons geheele leven en streven beschaafd is, kunnen we zeggen dat wij beschaving hebben.

En hebben wij die nu?

„Voici la question brûlante!"

We hebben op deze pagina eens een drietal foto's gereproduceerd, die wij gekozen hebben uit het oorlogsfotomateriaal, dat ons gedurende den krijg van verschillende kanten is toegezonden. Een serie foto's dus, die in beeld brengt, wat er door een groot, zoo niet het grootste gedeelte der beschaafde volkeren in den loop van ruim twee en een half jaar is tot stand gebracht! Tot stand gebracht? Neen, laten wij eerlijk zijn, al is het hard: wat er verwoest, gemoord en gebrand is door die beschaafde volkeren. Het is nog maar een onvolledig beeld, dat wij bieden; maar wie zou er een volledig beeld willen zien van al de aangerichte ellende en verwoesting?

Wij willen bij deze afbeeldingen één vraag stellen: waar is onze beschaving, waarop we zoo trotsch zijn?

Zijn we beschaafd, omdat we een zekere geraffineerdheid hebben om snel en veel menschen te dooden?

Zijn we beschaafd, omdat we kunstwerken, waarvan we veinzen, dat ze ons anders ontroeren, neerhalen en vernielen?

Omdat we steden en dorpen platbranden, heele landstreken in ruïnes veranderen, neerhalen wat nijvere voorouders opbouwden?

Omdat we honderdduizenden vrouwen tot weduwen, millioenen kinderen tot weezen maken, ouders hun zonen, zusters hun broers ontnemen? Waarom zijn we beschaafd? Misschien omdat we organisaties in het leven roepen om te trachten de wonden te heelen, die we eerst sloegen, het lijden te verzachten, dat we eerst veroorzaakten?

Ben ik beschaafd, als ik mijn naaste dood en zijn vrouw met eenig geld help?

Omdat we knap armen en beenen kunnen amputeeren, die we zelf verminkten? Is het een teeken van beschaving, dat we in de lucht en onder water dood en verderf kunnen aanrichten?

Neen toch, nietwaar?

Maar waarom dan? Omdat er onder ons zijn, die geleerde verhandelingen schrijven over geleerde onderwerpen? Wat weten wij en hoeveel is er, dat we nog niet weten! Zouden wij daarom reeds beschaafd zijn? Neen? Misschien dan, omdat er enkelen zijn, die kunnen uitzeggen in schoonheid wat hun ziel ontroert; die in marmer of kleuren of klanken hun schoonheidsdroom weten te vertolken?

Is er reden voor ons om ons beschaafd te noemen, omdat er enkelen zijn, die deze gave hebben?

Maar waarom zijn we dan beschaafd? Omdat we de vorderingen van kennis en wetenschap, door de eeuwen heen vergaard, gebruiken om te dooden, meer en steeds meer slachtoffers te maken? Omdat we steeds geraffineerder worden in het verdelgen? Omdat er straks, als de verdwazing voorbij is, talloozen met kunsthanden, -voeten, -armen zullen loopen of op krukken rondspringen, of blind langs de straten zullen geleid worden?

Ach neen, daarom toch niet? Dan konden we beter onbeschaafd zijn en blijven!

Als onze kennis en wetenschap en beschaving ons daarheen moeten leiden, dan, wee de menschheid!

Waarin zit dán onze beschaafdheid? In het zèggen dat anderen het niet zijn en wij wèl? Ach, wat te zeggen van het peil waarop de innerlijke beschaving staat van volkeren, die stichten zóóveel leed, zóó onnoemelijk lijden en van hen die het dúlden? En wat is het doel? Zelfverdediging? Van allen? Vechten allen uit zelfverdediging? Men zègt het, evenals men zegt dat we beschaafd zijn! Maar waar is de logica — waar onze beschaving zoo trotsch op gaat — in het gegeven dat twee groepen elkaar bevechten uit zelfverdediging? Om zich te verdedigen moet men toch aangevallen zijn! En waar is de aanvaller die vecht uit zelfverdediging tegen een ander die oók vecht daarom? Een misverstand? Ach, dat de knapsten uit ons (dat zijn toch de diplomaten, nietwaar, anders moeten ze onverwijld afgezet en vervangen worden!) dat misverstand niet bemerkt hebben! En dat men het nu nóg niet ziet! Dat in onze eeuw van beschaving een misverstand zulke heillooze gevolgen kan hebben en zoolang onopgemerkt kan blijven!

Neen, neen, laten we nog niet zeggen, dat we beschaafd zijn! Er zijn immers zoo talrijke bewijzen, dat we het *niet* zijn! Laten we onszelf toch niet overschatten; laten we toch niet denken, dat we er zijn. Het klinkt even verwaand als uit den mond van „een jochie uit de eerste klas" te hooren, dat hij minister worden wil! Laten we onszelf eerst brengen waar we meenen te zijn; laten we eerst wat meer innerlijk beschaafd trachten te worden. Daar zal nog geruime tijd mee heengaan; we zijn er nog lang niet. Dat kan de oogst van de laatste jaren getuigen.

***

Men zal ons wellicht verdenken van pessimisme en dit artikel zwartgallig vinden! Toch is dit niet zoo! We willen niét ontkennen de goede dingen die het pessimis-

De verwoesting van Ortelsburg (Oost-Pruisen).

De sporen van den oorlog in N.-Frankrijk: De plaats waar eens Gommecourt en het Bosch van Gommecourt was. — Commentaar bij deze drie foto's kan overbodig heeten.